

Nyheter från Radiomuseet

Nr 65, 1 juni 2014

Våren kom med blommande Kejsarkrona i Botaniska Trädgården...

...och lövsprickning i Slottsskogen

Vårmöte den 14 juni

Lördagen den 14 juni klockan 12 samlas vi till ett allmänt medlemsmöte. Före kaffet med Birger och Lars Anderssons goda smörgåsar berättar vi om det som är på gång på museet och diskuterar aktuella frågor.

Efter kaffet omkring klockan 13 blir det traditionsenligt ett intressant föredrag. Det ursprungligen planerade föredraget vårmötet med Erik Bergsten har vi tvingats ställa in sedan Erik drabbats av sjukdom. Vårt hopp står till att Erik skall kunna återkomma vid en senare tidpunkt.

I stället har Bengt Lindberg lovat att med kort varsel komma och berätta om medicinsk teknik som är Bengts specialområde från sin yrkesverksamma tid vid SU. Bengt Lindberg har tjänstgjort som medicinteknisk chef på Östra sjukhuset i Göteborg och har bl.a. hållit föreläsningar om medicinteknisk säkerhet i olika sammanhang. Förra gången vi mötte honom var vid höstmötet den 21 september förra året då Bengt berättade om radions barndom och hur det började. Bengt presenterar här sitt föredrag:

Elektriciteten i medicinens tjänst

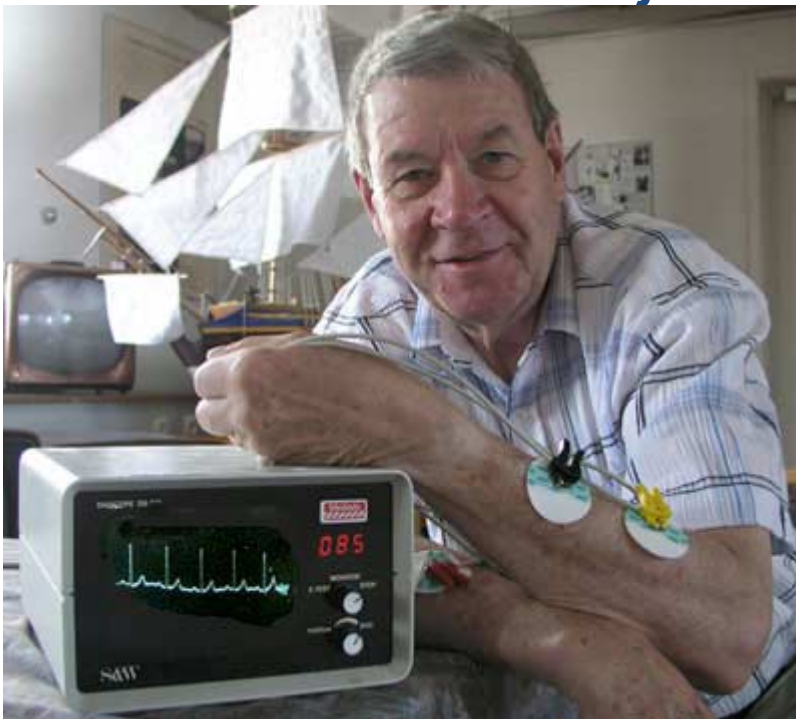

Bild Lars Lindskog

Bengt Lindberg i färd med att mäta sitt EKG (elektrokardiogram) genom att ha elektroderna inkopplade på båda armarna. Hjärtats QRST-kurva syns tydligt på monitorn liksom Bengts pulsfrekvens.

Vi känner till att elektrisk ström kan orsaka skada på människokroppen. Men elektricitet används också vid diagnostik och behandling av sjukdomar. Jag vill ge en demonstration av hur man kan mäta elektriska signaler i kroppen (kardioskop), hur man kan påverka kroppen med hjälp yttre elektriska strömmar (pacemaker och transcutan nervstimulator) och hur man kan värma upp och skära i kroppen med hjälp av elektricitet (diatermi). Efter föredraget ges tillfälle till frågor om medicinsk teknik i allmänhet.

Bengt Lindberg
benli@globalnet.net

Vi behöver få flera värddar till vardagarna

Radiomuseet behöver ha flera medlemmar som kan tänka sig att hjälpa till att hålla radiomuseet öppet under vardagarna nu i sommar. Det handlar om att man satsar någon dag i veckan under den tid man själv har möjlighet att göra detta. Det gäller tisdagar 12-15, onsdagar 12-20, torsdagar och fredagar mellan klockan 12-15. Skulle Du kunna tänka Dig att ställa upp några dagar i sommar ber jag Dig att kontakta mig så fort som möjligt. Stort tack på förhand!

Lars Lindskog

tel 031-146015

l.lindskog@hem.utfors.se

Försäljning av komponenter varje onsdag e.m.

Bo Carlsson, som är ansvarig för komponentförsäljningen på Radiomuseet kommer att finnas tillgänglig under onsdag eftermiddag varje vecka för kunder som vill gå in i komponentförrådet och själva se vad som finns där. Andra tider kommer förrådet bara att kunna öppnas om det finns funktionärer som har tid att vara med.

Bo Carlsson

bo.carlsson@bredband2.com

Loppmarknader på gång

Efter en tids uppehåll börjar vi åter få ihop med tillräckligt med föremål för att det skall kännas meningsfullt att bjuda in till loppmarknad i trapphuset. Datum för marknaden blir lördagen den 6 september klockan 12-14.

Vi undersöker just nu även möjligheten att även anordna en loppmarknad redan den 19 juli. Besked om det blir en sådan kommer i nästa nummer i juli av Nyheter från Radiomuseet.

Bengt Lindberg

benli@globalnet.net

Visst är det roligt att vara museivärd och få möta intressanta långväga besökare som Witty Wong?

Witty Wong från Honkong

Witty Wong

Bild: Lars Lindskog

Plötsligt står hon bara där vid receptionen, Witty Wong, en dataingenjör på rundresa i Europa på besök i Göteborg under tre dagar, av vilka hon vigde en hel dag för Radiomuseet. Witty fann Radiomuseet via Göteborgs stads turistguide. Witty har avlagt sin högskoleexamen vid Universitetet i Toronto, Canada, så hon talade flytande engelska. Annars är hennes språk kantonesiska vilket skiljer sig en hel del från det rikskinesiska Mandarin. Vi satte oss bl.a. en stund i DX-hörnan och lyssnade på olika språk via kortvågsbandet på den fina AGA-radion. Detta blev en ny erfarenhet för denna ingenjör från datavärlden och ett verkligt trevligt besök för oss alla på Radiomuseet denna onsdag den 7 maj.

Jag sände henne ett mail och någon vecka senare fick vi via e-post nedanstående hälsning:

It is so great to hear from you! I really can't stress enough how much of a good afternoon I had at the radio museum, especially with the generous hospitality of you and your friends. Honestly, I have never felt so warm and welcome in a museum!

Witty Wong

duckyeespy@gmail.com

Vem har designat denna AGA-TV

Klas Hyltén-Cavallius från Lund undrar om någon kan säga vem som formgivit denna AGA 23" TV Typ 592 från år 1962. Klas lämnar följande kommentarer:

Modellen torde också ha kallats AGA ESTET. Det verkar som om den var en utveckling av Typ 582 från år 1961. Möjligen var 582 en lite mindre modell.

Denna TV är inte lika originell som vissa verkligt berömda AGA-apparater, t.ex. Prisma, men den har enligt min mening en mycket sober formgivning, som var före sin tid jämfört med det mesta som fanns på marknaden och den förtjänar verkligen tillnamnet ESTET.

Intressant är att inuti apparaten är höljet märkt med en stämpel från "Aktiebolaget Eksjö Möbelfabrik" och datumet 28 juni 1962. Denna fabrik verkar vara borta sedan länge så den vägen kan jag inte få fram någon information.

Klas Hyltén-Cavallius

lissen@telia.com

Välkommen till Gammelvala

Håkan Lindberg från Molkom sänder några trevliga bilder från sitt besök radioverkstaden i Gammelvala 2013 samt en bild på hustrun Solveig och deras fina gammelbil.

Fr.v. Rolf Brodin, Brunskog, Ulf Nilsson, Stockholm och Ulf Sjödén, Brunskog

Bilder Håkan Lindberg

Solveig Lindberg från Molkom här på Gammelvala vid familjens Mercedes 219 1958 års modell

Ulf Nilsson från Stockholm synar en radio

Vem kommer med på Gammelvala? Radiomuseet har haft en radioverkstad från 50-talet på den stora veckolånga utställningen om "den gamla världen" som pågår i Brunskog utanför Arvika i juli varje år. Där kan man laga radio, visa våra intressanta historiska föremål och ha allmänt trevligt. Vi sätter upp vår monter fredag den 18 juli, utställningen pågår 19 - 26 juli och vi monterar ned allting den 27. Alla är välkomna! Hör av er!

För fler upplysningar kontakta gärna:

Jeanette Nilsson
jeanette62373@hotmail.com

Lennart Nilsson
odenback@telia.com

När Sverige fick dubbelprogram

Efter monopolradions införande i Sverige 1 januari 1925 gick utvecklingen långsamt, mycket långsamt. Det fanns ett program, riksprogrammet, och ännu i början av 1955 när jag själv hade börjat lyssna på allvar var programdagen måndag till fredag uppdelad i tre pass med ett par timmars sändningsuppehåll emellan. Man hade både bildande och underhållande program, men de var avsedda för aktiv lyssning. Skvalmusik att ha i bakgrunden inskränkte sig till någon timme om dagen.

Efter kriget hade framför allt Tysklands regionala stationer satsat stort på att bygga ut till två eller tre program genom att utnyttja FM-tekniken. Bristen på AM-frekvenser gjorde att man hur som helst måste komplettera med FM, och då gick det lätt att bygga ut med flera program. I Sverige höll den ansvarige departementschefen hårt i penningpungen och var kallsinnig till det mesta i utbyggnadsväg. Han stretade bland annat emot i det längsta när det gällde att införa reguljär TV, eftersom han trodde eller hoppades att det bara skulle vara ett övergående fenomen.

Telestyrelsen och Radiotjänst fick dock 1952 i uppdrag att utreda införandet av en andra radioprogramkanal. På den tiden kallade man det för dubbelprogram. Beteckningen "program 2" infördes först när dubbelprogrammet började närma sig förverkligandet. I början av 1955 hade utredningen tänkt färdigt. Den föreslog att ett andra program med i början två timmars sändningstid (2 timmar 45 minuter lördag/söndag) skulle införas vid årsskiftet 1955/56.

Det stora knäckfrågan var egentligen inte om man skulle införa ett dubbelprogram – det var man troligen tvingad till på grund av utvecklingen i omvärlden – utan hur programmet skulle sändas. Det enda sändarnätet på lång- och mellanväg hade allvarliga brister i täckningen. Därför hade man 1947 börjat bygga ett trådradionät som komplement. Trådradion sändes via telefonledningarna med användning av långvägsfrekvenser och gav relativt störningsfri mottagning när allt fungerade. Det skulle inte innebära några större problem att komplettera trådradionäten med sändare för program 2. Eftersom trådradion var tänkt att användas utanför de tätbebyggda områden som redan täcktes av vanliga AM-sändare var frågan dock hur de senare områdena skulle få program 2.

Myndigheterna var länge tveksamma till att hänvisa lyssnare till FM-sändningar, eftersom det skulle kräva nya mottagare eller åtminstone en FM-tillsats. En utredning som presenterades 1946 funderade inte ens på FM, utan föreslog att trådradion skulle byggas ut till att täcka hela landet. Mottagare var dyra pjäser och betingade 1955 cirka 360 till 500 kr för en standardapparat med FM. Striden om FM kontra trådradio var också en prestigefråga, där Telestyrelsen hade bundit sig hårt för trådradio, medan Radiotjänst förespråkade FM. Beslutet blev en kompromiss. Man

beslutade att bygga ett begränsat FM-nät och fastslog samtidigt att den tidigare bestämda utbyggnaden av trådradionätet i glesbygden skulle fortsätta. Något som talade för satsningen på FM var att man började närma sig beslut om att införa reguljär TV. Då kunde man använda samma master till FM och TV, och på så sätt spara en hel del pengar. Vid den FM-utbyggnad som kom till stånd försåg man dessutom stationerna med sändare för båda radioprogrammen för att lyssnarna skulle få samma mottagningskvalitet på båda.

Sändningsstarten för program 2 sattes till 26 november 1955. Programtidningen Röster i Radio hade under hösten en rad artiklar med råd och förklaringar till lyssnarna om mottagningen. Man klargjorde utan omsvep vilken begränsad krets som skulle kunna vara med från början, nämligen dels 155.000 trådradionabonnenter och dels lyssnare med FM-mottagare i Stockholm. I Stockholms innerstad sändes riksprogrammet över en liten experimentsändare på FM, och denna sändare skulle tillfälligt användas för program 2 tills den nya stationen i Nacka var klar att börja sända. Precis före årsskiftet 1955/56 tillkom mindre FM-sändare i Örebro, Göteborg och Malmö. Utanför den ursprungliga planen tillkom också ett flertal mellanvägssändare med låg effekt, i regel 150 W. De flesta av dessa startade 1958 och låg i de större städerna. Ett mera udda inslag var att program 2 även sändes på kortväg 7270 kHz från Motala med 12 kW tills sändaren togs ur bruk någon gång under 1963.

Innan program 2 gick i luften hade det provsänkts internt i två veckor för att man skulle träna in tekniken. I början kunde man inte göra någon renodling av programtyper i den ena eller den andra kanalen,

eftersom riksprogrammet måste bibehållas väsentligen oerändrat tills täckningen för program 2 blivit tillräckligt. I stället lade man upp program 2 så att den som ville ha en mer enhetlig lyssning, till exempel enbart lättare eller enbart tyngre program, kunde få det genom att åka slalom mellan kanalerna. Vissa P2-program kunde också repressändas i riksprogrammet för dem som saknade P2-mottagning. Invigningsdagens program var länge ganska hemligt, men publicerades av RiR ett par veckor före starten. Det återges här i en separat ruta. Sändningstiden var till en början 1930 till 2130 (lördag/söndag 2215), men ökades ut efter en tid. I juni 1957 gjordes en större utökning, så att P2 på vardagar gick 1700-2215. Samtidigt fyllde man ut eftermiddagsuppehållet i riksprogrammet (förmiddagsuppehållet kvarstod dock). Radiotjänst bytte också namn till Sveriges Radio under 1957.

Programutbyggnaden fortsatte därefter i samma långsamma takt. Förmiddagsluckan i riksprogrammet fylldes ut och program 2 fick mer tid. Samtidigt tyckte regeringen att radions kostnadsutveckling var oroande, och tillsatte en utredning för att fundera på framtiden. Vad som sedan fick utvecklingen att ta fart vet nog de flesta. Det var när Radio Nord startade med buller och bång den 8 mars 1961 från en båt på internationellt vatten utanför Stockholm. Plötsligt fick lyssnarna ett modernt, lättsamt alternativ till de ganska gråtunga programmen från SR. Sällan har väl riksdagen haft så mycket eld i baken som då. Helt vid sidan om alla planer och budgetar anslogs pengar till en melodiradio, som startade den 20 maj 1961 och använde den lediga dagtiden 0600-1700 i program 2. Program 1 förlängdes med liknande program i form av Nattradion, men först vid mitten av 1962 blev det sändningar hela natten. Radio Nord fick däremot lägga ned verksamheten vid utgången av juni 1962 när det blev olagligt för svenska företag att sända reklam över stationen.

Under 1962 började man installera särskilda FM-sändare för en tredje radiokanal. Sommaren 1962 fanns P3-sändare i Stockholm, Göteborg, Hörby, Sundsvall och Luleå, och då sändes Melodiradion även kvällstid. Redan 1964 sändes P3 till i princip hela landet, även om det var först i slutet av 1960-talet som i det närmaste samtliga hushåll i landet fått fullgod täckning med alla tre programmen på FM. Med den forcerade utbyggnaden av FM/TV och den snabba utbredningen av FM-mottagare blev trådradion på sikt obehövlig. Den fortsatta utbyggnaden skedde först i

minskad takt för att stoppas helt från 1 juli 1962. Trådradion omfattade till slut 400 000 hushåll, hälften av vad som ursprungligen hade planerats. Program 1 sändes på 164 kHz och program 2 på 209 kHz. Vid mitten av 1971 togs trådradion ur bruk.

Sändes över Stockholm FM och trådradio (med vissa undantag).

19.30 Radiochefen presenterar Program 2
(Se sid. 4-5.)

19.50 Art Tatum
spelar från New York. (Specialinspelning för program II.)

20.10 Musik à la Hollywood
Populärorkestern spelar under ledning av Thore Ehrling.

20.45 Födelsedagen
Humoresk av Alexej Sjutarov.
Radioarrangemang: Lars Forssell.
Regi: Ake Falck.
Personer:
Speakern — Olof Thunberg;
Ivan Ivanovitj — Björn Berglund;
Barnmorskan — Birgitta Valberg;
Bokförläggaren — Einar Axelsson;
En kvinnlig röst — Öllegård Wellton;
En manlig röst — Börje Nyberg.

21.10 Dubbelt opp
Underhållning i all enkelhet.
Konferencier: Sigge Fürst.
Kapellmästare: Harry Arnold.

21.40—22.15 Virtuosi di Roma
Dirigent: Renato Fasano.
1. Arcangelo Corelli: Concerto grosso D-dur.
2. Antonio Vivaldi: Konsert B-dur för violin, violoncell och stråkorkester.

Röster i Radio 47/1955

Första dagen för program 2, 26/11 1955

Ännu när den tredje programkanalen började sända saknades en egentlig profilering av kanalerna. Under 1966 hade man dock kommit så långt med nätutbyggnaden att en uppdelning blev möjlig. Den genomfördes den 12 december 1966 kl. 1200. All melodiradio samlades i P3, som därmed började sända dygnet runt. P1 och P2 fick på samma sätt de uppgifter man har ännu i dag. De små mellanvägssändarna för P2 bytte samtidigt till P3 och togs sedan ur bruk vid olika tidpunkter i början av 1970-talet när de inte längre behövdes. Den sista stora förändringen innan vi är inne på modern tid var när lokalradion introducerades med början den 14 februari 1977. Detta datum startade de första stationerna medan övriga följde efter vid senare tidpunkter under året. Provsändningar hade dock genomförts under första halvåret 1973 i tre områden, och Radiotjänst hade ända sedan starten haft viss distriktsverksamhet. På nätsidan stängdes de flesta kvarvarande AM-sändarna under 1978. **Olle Alm**

Öppna allmänna guidningar på Radiomuseet

Bengt Lindberg visar en intresserad grupp från runt på museet

Bild Lars Lindskog

Under vinterhalvåret har vi annonserat i GP-guiden om att erbjuder allmän guidning för de besökare som är på Radiomuseet tisdagar klockan 14.

Denna annonsering gör tillfälligt uppehåll nu under sommaren och återupptages den 1 september då vår styrka blivit fulltalig igen. Detta hindrar inte att våra museivårdar, i den mån de bedömer att de har tid, ändå kan gå runt och visa museet för besökare.

Museets värmesystem renoveras

Under några sommarveckor kommer Radiomuseets radiatorer få nya termostater. Installationen kommer att ske planerat etappvis varför den inte bör störa våra besökare i någon högre grad. Vi som är på museet kommer att få assistera med att flytta på föremål som står i vägen för arbetet.

Lars Lindskog

l.lindskog@hem.utfors.se

Ordföranden har ordet

Efter årsmötet har vi nu ett nytt verksamhetsår. Planerna för året 2014 präglas av både entusiasm och arbetslust bland våra aktiva medarbetare.

Bl.a. har kontakterna med gymnasieskolor i närområdet blivit mer omfattande och det har framställts förslag om något slags kursverksamhet, som kommer att tas fram med hjälp av Bengt Lindberg och Lars Lindskog i samarbete med berörda gymnasielärare.

Våra interna kurser, som hittills omfattat Mätteknik, Grundläggande radioteknik samt Service av rundradiomottagare kommer att fortsätta med anpassning till inkomna anmälningar. Dessa kurser har varit mycket uppskattade av medlemmar från hela västsverige.

Vid årsmötet skedde stadgeenligt val av styrelse, varvid de flesta från tidigare blev omvalda. Vår uppskattade kassör Viktor Ohlsson hade av sagt sig omval och ersattes av Sten Wahlskog som åtog sig detta ansvarsfulla uppdrag. Viktor Ohlsson kommer dock att fortsätta med sitt arbete i och för vårt datasystem samt vara Web-master, vilket vi uppskattar mycket.

Den nya styrelsen har följande besättning:

Bengt Lindberg	Vice ordförande
Sten Wahlskog	Kassör
Matts Brunnegård	Sekreterare
Lars Lindskog	Ledamot
Jarl Svensson	Ledamot
Bertil Bengtsson	Ledamot
Christer Aronsson	Suppleant
Anders Granhäll	Revisor
Åke Kjellin	Ordförande

I övrigt förtjänar följande händelser att nämnas.

Vår butik står nu klar och kommer att hållas bemannad och öppen under onsdagar samt på särskild begäran.

Vi har mottagit en omfattande gåva efter en samlare, Lars Falck, i Jämtland. Brodern, Nils Falk, har skänkt Radiomuseet denna samling bestående av tre fulla pallar med apparater av olika slag samt några mätinstrument. Vissa av dessa apparater bedöms dock inte lämpliga som utställningsföremål utan kommer att säljas, bl.a. i vår loppis.

Genom avtal med ett mycket framgångsrikt företag i Danmark, som jag har haft kontakt med sedan länge, har vi lyckats göra ett förmånligt byte. Vi har bytt en VHF marin radio mot en alldeles nytillverkad kommunikationsradio, som är byggd med den modernaste digitala teknik och har enastående egenskaper. Min önskan om att få en sådan produkt i museets samlingar grundar sig på att jag vill ställa den nyaste tekniken mot de äldre apparaterna i våra samlingar. Eftersom våren intagit Sverige går vi mot sommar och vi håller öppet som vanligt.

Jag vill önska alla medlemmar en fin och behaglig sommar.

Med bästa hälsningar

Åke Kjellin

akekjellin@hotmail.se

Ny distributionsform för Audionen

På styrelsemötet den 6 maj beslutades att Audionen fr.o.m. 2014 nr 2 skall distribueras som pdf-fil till alla medlemmar vars e-postadress finns i medlemsregistret. Övriga medlemmar får Audionen som vanligt, dvs i pappersversion.

De medlemmar som trots att de har e-postadress även fortsättningsvis vill ha tidningen i pappersversion kommer att få detta genom att sända ett meddelande till info@radiomuseet.se. Bakgrunden till beslutet är att det kostar pengar att trycka tidningen, men också att det finns stora pengar att spara genom att vi slipper de flesta portokostnader.

Audionen nästa nummer

Deadline för nr 3 2014 är 15 augusti.

Material till nästa nummer av Audionen skall vara mig tillhanda den 15 augusti för att jag skall ha tid att redigera det.

Tänk på att för att få bästa resultat så behöver bilderna vara ca 1-2 MB och i tif-format. Skannar du bilder så bör upplösningen vara på 300 ppi eller där omkring.

Notiser i form av en bild med en bra bildtext är värdefulla att få som utfyllnad.

Sven Persson
audionen@radiomuseet.se

Nyheter från Radiomuseet

Deadline för julinumret nr 66 är måndagen den 23 juni 2014

Vidarebefordra gärna Nyheter från Radiomuseet till vänner och bekanta, även till dem som bor långt borta. Du är alltid välkommen med bilder, kommentarer och inlägg till Nyheter från Radiomuseet!

Lars Lindskog
l.lindskog@hem.utfors.se

Facebook

Jeanette Nilsson och Matts Brunnegård är våra två mycket aktiva redaktörer för Radiomuseets faceboksida. Deras inlägg kommer nu även direkt in på Radiomuseets hemsida och kan därigenom nå ändå fler läsare.

Adressen är som vanligt:

<http://www.facebook.com/home.php?#/pages/Goteborg-Sweden/Radiomuseet/136495834874?ref=ts>

Jeanette och Matts kan vi nå här:

Jeanette Nilsson
jeanette62373@hotmail.com

Matts Brunnegård
gjutaren26@gmail.com

Kalender

- Vårmöte lördagen den 14 juni kl 12
- Loppmarknad 19 juli (preliminärt beslutat)
- Gammelvala 18 - 27 juli
- Loppmarknad 6 september
- Höstmöte lördagen den 20 september kl 12
- Bokmässan 25 - 28 september
- Vintermöte lördagen den 6 december kl. 12

Kloka ord

Visst är det underbart att få massage ibland?

<https://www.youtube.com/watch?v=pE9KgmRrQ8k>

Lars Lindskog

Redaktör

l.lindskog@hem.utfors.se

Viktor Ohlsson

Webbmaster

viktor.ohlsson@von.pp.se